

សុរិយា ឈុំរាត

ដៃគំរុ

ไผ่ตัน
สุจิตต์ วงษ์เทศ

ตัวอย่าง

สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น

ไม้ต้น

สุจิตต์ วงษ์เทศ

รวมพิมพ์ครั้งแรก มีนาคม ๒๕๑๙

ราคา ๑๐ บาท

สำนักพิมพ์ประพันธ์สาสน

๒๓๐ เวียงนครเขมม โทรศัพท ๒๑๗/๒๕๕

ข้างโรงพยาบาลนตร์ลิไต้ สยามสแกวร์

โทรศัพท ๕๑๒๓๔๒, ๕๑๒๓๔๓

เป็นผู้จัดพิมพ์จำหน่าย

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์พิมพ์เนศ

๙๙-๙๗ แพร่งสรรพศาสนาตร์ ถนนตะนาว กรุงเทพมหานคร

โทรศัพท ๒๒๒๙๕๐, ๒๒๙๓๖๙

นายสุจิตต์ วงษ์เทศ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๙

สารบัญ

คำนำ	-
บทสนทนาในโบสถ์	๓
พิธีกรรมของสมภารกว้าง	๑๓
ขบวนการเหนือดิน	๒๕
วันพระที่ศาลาวัดไผ่แดง	๔๓
อิทธิพลของเจ้าแก้วโรงสี	๖๑
ชนชั้นปกครองที่บ้านไผ่แดง	๗๙
พระเจดีย์ที่วัดไผ่ตันพัง	๙๓
อยากพบนายก ฯ	๑๐๗
ความสงบเรียบร้อยของกำนันเจิม	๑๑๙
ทอดกฐินเพื่อชีวิต	๑๓๑
ความก้าวหน้าของกำนันเจิมตามระบบพี.ซี.	๑๔๑
แผนกำนันเจิม	๑๕๓

คำนำ

ผมนั่งกินเหล้าอยู่กับสุชาติ สวัสดิ์ศรี และเสถียร
จันทิมาธร ในวันหนึ่ง ด้วยอารมณ์ขัน

และเพราะความที่เต็มไปด้วยอารมณ์ขัน
นั่นเอง ทำให้ผมพูดสนุก ๆ ถึงการจะเขียน
เรื่องสนุก ๆ เพื่อที่จะล้อหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์
ปราโมช ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี และซึ่งผม
ขรคัซัยและเสถียรเคยเป็นลูกจ้าง โดยเราเรียก
ท่านว่า “อาจารย์”

ผมชอบ “ไผ่แดง” ของอาจารย์คึกฤทธิ์
เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชนบทและวัด ๆ วน ๆ อัน
เกี่ยวพันกับชีวิตผมที่เป็นเด็กวัดมากกว่า ๑๐ ปี
ทั้งนี้โดยไม่เกี่ยวข้องและไม่รู้เรื่องการเมือง
ครั้นเมื่อคิดดังนั้นแล้ว ผมก็เสนอเรื่องสนุก ๆ
ว่าจะเขียนนิยายสักเรื่อง ให้ชื่อว่า “ไผ่ตง”

เรื่องของเธอเองก็จะ “ลือเลือน” ไปได้
ของอาจารย์กฤต

จะสมมติว่า สมภารกร่างนั้นแหละคือตัว
หม่อมราชวงศ์กฤต

แล้วก็ลงมือเขียนตีพิมพ์ในประชาชาติ
รายวันฉบับวันอาทิตย์

ผมจะต้องเขียนต้นฉบับให้กับสุวัฒน์ ศรี
เชอ ผู้ซึ่งจะต้องตรวจตราต้นฉบับของผมให้
เรียบร้อยและกำหนดความงามของหน้าหนังสือ
พิมพ์ด้วย

สุวัฒน์ ศรีเชอ นักเขียนผู้นอกเหนือการ
ควบคุมพิจารณาแล้วเห็นว่าชื่อ “ไผ่ตง” ไม่ดี
ไม่มัน และไม่เข้าท่า

เขาจึงเปลี่ยนให้เป็น “ไผ่ตัน” โดยมีได้
ตั้งใจ . . . รุ่งเช้าวันอาทิตย์ เมื่อหนังสือพิมพ์
ออกวางจำหน่าย เรื่อง “ไผ่ตง” ของผมจึงกลาย
มาเป็น “ไผ่ตัน” และผมก็ต้องตกอยู่ในภาวะ
จำยอมที่จะต้องรับชื่อ “ไผ่ตัน”

ความจริงแล้วจะเป็นไผ่อะไรก็ได้ที่ไม่ใช่

“ไผ่แดง” เพราะผมก็ตั้งใจเขียนล้อเลียนให้
ขำ ๆ กันเล่น ๆ เท่านั้นเอง

เขียนไปเขียนมา ผมเกิดความรู้สึกพิลึก
พิพ่วนในหัวใจ เพราะนอกจากเขียนได้ไม่ดีเท่า
ที่คิดแล้ว ยังมีความรู้สึกทางด้านมารยาท รวม
ทั้งขนบธรรมเนียมโบราณที่ว่าลบหลู่ครูโบราณ

ผมกลายเป็นคิดไปว่าเรากำลังเอางานของ
ครูมาล้อเล่น

เมื่อผนวกความรู้สึกสองประการเข้าไป
แล้ว ก็เลยตัดสินใจหยุดเขียน เพราะนอกจาก
จะทนฝนความรู้สึกที่เอางานของครูบาอาจารย์
มาล้อเล่นไม่ได้แล้ว ยังรู้สึกว่าตัวเองทำไม่ได้ดี
ดังกล่าว

ครับ เรื่องนั้นก็เท่านั้นเอง เหตุเกิดเพราะ
ผมมันคนมีความรู้สึกแบบโบราณๆ ที่เต็มไปด้วย
จารีตประเพณีเก่า ๆ ของไทย

สุจิตต์ วงษ์เทศ

๑๕ มีนาคม ๒๕๑๙

ไผ่ตัน
สุจิตต์ วงษ์เทศ

ดำอย่าง

บทสนทนาในโบสถ์

หลังจากฝนตกหนักและเกิดอุทกภัยใหญ่
คราวนั้น บ้านไฟแดงต้องทนทุกข์ทรมานอยู่พักใหญ่
เพราะปัญหาการทำมาหากินหยุดชะงัก

สำหรับวัดไฟแดงอันเป็นวัดประจำหมู่บ้านก็
พลอยได้รับความเดือดร้อนไปด้วย แต่ที่เดือดร้อน
มากที่สุดก็เห็นจะเป็นสหายแก้ว แก่นกำจร เพราะ
กว่าจะบุกเรือไปถึงกุฏิสมภารกว้างได้ก็จวนเจียนจะถูก
พายุน้ำพัดคว่ำตาย ดีแต่สมภารพรคพวกหลายคน
ที่กล้าแข็งต้านพายุน้ำไว้ได้

ที่ต้องบุกไปกุฏิสมภารกว้างก็เพราะว่าความค่อ
ร่นของสมภารเองที่ไม่ยอมทิ้งกุฏิ

นอกจากจะไม่ยอมทิ้งกุฏิแล้วยังนั่งวิปัสสนาจน
หลับพับไปในขณะที่กุฏิโยกไปโยกมาเพราะแรงน้ำป่า
วินาทีสุดท้ายที่แก้วและพรคพวกอุ้มสมภารกว้างลง
เรือออกไปหน่อย กุฏิสมภารก็พังครืนลงมา

જાણી

জীবন

১৯৫০

สำหรับโบสถ์สัปรังเคหลังนั้น ย่อมไม่เหลือ
หรือ เป็นเหตุให้พระประธานในโบสถ์เกือบจะทะลัก
ทำลาย แต่โชคดีที่ฐานชุกชีแข็งแรงมากกว่าตัวโบสถ์
เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าตัวโบสถ์จะถูกน้ำฝนน้ำป่าพัดหาย
ไปกับกระแสน้ำ แต่ฐานชุกชีก็ยังคงรักษาพระประธาน
ไว้ได้

ถึงกระนั้น ก็ยังมีการปฏิสังขรณ์กันใหม่

กำนันเจิมและสหายแก้วนรวมทั้งสมักรพรรค
พวกสามารถรวมหัวกันติดต่อกับราชการได้ เพื่อของบ
ประมาณบูรณะวัดและโบสถ์ สำหรับพระประธานนั้น
เป็นธรรมเนียมว่าไม่รื้อถอนหรือทุบทำลาย กรมศิลปา
การก็จัดช่างศิลปหล่อพระประธานมาครอบใส่องค์เดิม

ด้วยความสามารถของหลาย ๆ คน ทำให้บ้าน
ไผ่แดงรับการพัฒนาใหม่ และทั้งวัดไผ่แดงเองก็ได้
รับการปฏิสังขรณ์ใหม่จนหมด แต่เป็นการทำใหม่
ด้วยการประสานกับของเก่าไว้เป็นอย่างดี

ร่องรอยของบ้านไผ่แดงและวัดไผ่แดงในอดีต
ยังคงมีอยู่ให้เห็น แต่ราชการและนิสิตนักศึกษาที่ออก
ไปร่วมมือกับชาวบ้านก็สามารถทำให้ความเก่ากับความ
ใหม่นั้นเข้ากันได้สนิท

นอกจากคลองที่ผ่านวัดไผ่แดงแล้ว ถนนอีก
สองสายก็มีขึ้นด้วยฝีมือของกำนันเจิมและสหายแก้ว
รวมทั้งนิสิตนักศึกษาจากกรุงเทพ ฯ

ในกรณีนี้บ้านไผ่ตันก็ได้รับการละเว้น หาก
แต่ความเสียหายน้อยกว่าบ้านไผ่แดง ทั้งนี้เพราะบ้าน
ไผ่แดงอยู่ในสถานที่ที่เป็นแอ่งน้ำมากกว่า

โรงเรียนหลังที่เป็นปัญหาก็หมดปัญหาไป ทั้ง
นี้เพราะถูกน้ำพัดพาพังไปทั้งหมด และนิสิตนักศึกษา
ตระเวนน้ำตระเวนบกหาทุนรอนจากการจัดรายการ
การกุศลในกรุงเทพ ฯ เอาเงินทองไปสร้างไว้เสียที่
หน้าวัดไผ่แดง

ทั้งนี้โดยมิได้มีการคัดค้านเป็นปากเป็นเสียง
กันเหมือนเมื่อก่อน

เฉพาะตัวสมภารกว้างเองนั้นยินดีปรีดีเปรม
เป็นอย่างยิ่งอีกครั้งหนึ่ง ก็เพราะสามารถร่วมมือกับ
สหายแก้วได้ ด้วยเห็นว่าสหายแก้วเองก็ได้เป็น
คนใจไม่ใส่ระกำอะไร พอประชาชนตกทุกข์ได้ยากก็
สามารถระดมสมัครพรรคพวกช่วยกันได้ทันที

ข้างสหายแก้วก็รู้สึกที่ตัวเองเข้ากันได้ดีกับ

สมภารกว้าง และเข้านันได้ดีกว่าเก่า ด้วยสำนึกว่า
ปัญหาทฤษฎีต่าง ๆ นั้นเป็นปัญหาของคนที่อยู่ในโลก
ใกล้จะแตก ข้อสำคัญอยู่ที่การปฏิบัติอย่างแท้จริงมาก
กว่า และสมภารกว้างเองก็ปฏิบัติได้ถึงการกระทำ
ของเขา

ความสงบราบเรียบของหมู่บ้านไผ่แดงเป็นมา
ช้านาน

และแล้วก็เกิดปัญหาขึ้นจนได้ในวันหนึ่ง

สมภารกว้างครองจีวรเข้าไปในโบสถ์ แล้วก็
นั่งตามเดิม

“จนบ้านนี้แล้วสมภารยังตัดไม่ขาดอีกหรือ”
เสียงห้าว ๆ กังวานในโบสถ์เบา ๆ

สมภารกว้างชะงักนึกหนึ่งในขณะที่กำลังกราบ
จบที่สอง แล้วก็ก้มลงกราบให้ครบจบที่สามพร้อม ๆ
กับที่ควันเทียนซึ่งจุดไว้แต่แรกไหวไปมาเล็กน้อย

“ถ้าหากหลวงพ่อดักคอกผมอยู่เรื่อย ๆ อย่างนี้
ผมคงอายุที่จะมากายด้วย”

“ก็ตีเหมือนกัน หลวงพ่อก็คงได้พักผ่อน
สมภารก็จะได้เป็นตัวของตัวเอง สามารถตัดสินปัญหา

“ได้ด้วยธรรมที่แท้จริง”

“นี่หลวงพ่อก็ไม่ได้อาลัยอาวรณ์ผมเลยหรือ”

“ไฉนเสาร์กับเต่าพันปีนั้นก็สมควรเข้าพิพิธ
ภณฺฑ์นะสมภารนะ”

“บ๊อด . . . หลวงพ่อ” สมภารกว้างอุทาน

“โทสจรีตนันมิได้เป็นของดีเลย” พระประธาน
พูดด้วยอาการสำรวม สงบนิ่ง “ก็เพราะมิได้ระงับนี้
แหละ เขาถึงว่าเป็นไฉนเสาร์เต่าพันปี ก็เพราะไม่รู้
จักแสวงหาเหตุและพิจารณาผลนี้แหละ ความขัดแย้ง
มันจึงเกิดอยู่ร่ำไป—ว่าแต่สมภารทศสันตใจไม่ได้เรื่องที่
มีคณมาช้กชวนให้เข้าร่วมขบวนการนวลพลไซ้ไหมล่ะ?”

“ทำไมหลวงพ่อรู้ — อ้อ ผมลืมไปว่าหลวง
พ่อคือใคร”

“แล้วยังไง เขามาติดต่อยังไง?”

“เขาบอกว่าบ้านเมืองกำลังเดือดร้อน ฝ่ายตรง
ข้ามกำลังก่อความวุ่นวายให้บ้านให้เมือง เขาชักชวน
ให้ร่วมกันต่อต้านป้องกัน มิฉะนั้นบ้านเมืองจะไปไม่
รอด พระศาสนาก็จะอยู่ไม่ได้”

“แล้วสมภารว่ายังไง?”

“ผมก็ว่าจริงอย่างที่เขายก เพราะถ้าหากอาณาจักรอยู่ไม่ได้แล้ว พุทธจักรจะอยู่ได้อย่างไร ปัญหา^๕ผมคิดว่าเราจะต้องร่วมมือกัน ตอนนั้นผมก็ยังไม่ได้พบ สหายแก้วน ถึงพบก็คงไม่กล้าบอก เพราะกลุ่ม^๕เขาจ้อง ๆ สหายแก้วนอยู่เหมือนกัน”

“สมภารคิดว่าพระพุทธศาสนา^๕คืออะไรล่ะ ?”

“พระพุทธศาสนา^๕ . . . ก็คือพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์หรือที่เรียกว่า รัตนตรัย พระพุทธคือพระพุทธเจ้า พระธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์คือสาวกของพระพุทธเจ้า”

“ทีนี้อะไรที่จะสูญหายได้ อะไรที่สูญหายไม่ได้?”

“ผมไม่เข้าใจที่หลวงพ่อกำลังพูด”

“พระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ไข้^๕ไหม พระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ ไม่มีตัวไม่มีตน แต่อยู่ในหัวใจมนุษย์ทั้งหลายไข้ไหม?”

“ครับ แล้วพระสงฆ์ล่ะ?”

“พระสงฆ์ก็ท่านสมภารนะซีที่กลัวไม่มีวัดจะ

อยู่”

“ผมลงไปหมดแล้ว”

“ไม่มีใครมาทำลายพระพุทธศาสนาได้หรอก
ท่านสมภาร เพราะพระพุทธศาสนาไม่ใช่วัตถุ แต่
เป็นปรัชญาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านประกาศ เมื่อ
สองพันกว่าปีมาแล้วถ้าหากสมภารศึกษาประวัติศาสตร์
ชมพูทวีป สมภารก็จะเห็นว่าหลายครั้งหลายหนมีการ
ปฏิเสธปรัชญาของพระพุทธเจ้าเพื่อที่จะเอาปรัชญาอื่น
เข้ามาแต่ปรัชญาของพระพุทธเจ้าก็ยังคงอยู่ ไม่หายไป
ไหน

มิหนำซ้ำปรัชญาอันอื่นเสียอีกที่อาจจะเป็นอุป
สรรคสำหรับสังคมสมัยใหม่ และกำลังจะถูกปฏิเสธ
หลาย ๆ ข้อ แต่ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสนับสนุน
และเป็นสัจจะทำสำหรับสังคมสมัยใหม่เสมอ

ทั้งนี้เพราะปรัชญาพระพุทธศาสนาสนับสนุน
ให้มนุษย์ใช้สติปัญญา เพื่อสังคมที่ดีกว่า มิได้ให้ม
งายนะสมภาร แล้วก็ไม่ได้ให้หยุดอยู่กับที่ ทุกสิ่ง
ทุกอย่างมีการเคลื่อนไหว สมภารต่างหากล่ะที่ไม่มีการ
เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะเกรงว่าจะไม่มี
กุญ้อยู่”

“ตามจริง ๆ เอะอะครับหลวงพ่” สมภาร
กว้างอีกอึก...

“อ้าว ที่แล้ว ๆ มานั่นสมภารไม่ได้ตามจริง ๆ
เลยสักคำหรือ?”

“แห่มหลวงพ่อนี้โยกโย้เป็นบ้า” สมภารกว้าง
เกาหัวแกรก “เข่าว่ากันว่าคุณชายคึกฤทธิ์นายกรัฐมนตรี
มนตรีนี้นี้เป็นบ้าไปแล้ว ยกย่องนายเหมาของสหาย
แคว้นเสียใหญ่โตมโหฬาร สงสัยแกจะถูกล้างสมอง”

“อะไรที่มันสกปรกนะเราจะต้องล้างมันบ้างนะ
สมภารนะ” หลวงพ่ตอบอย่างสงบ “พวกไหนก็
ไม่รู้จักระบอบเนยหล่นเประฉบับนี้ใครก็สมภารตั้งหลายวัน
แล้ว น่าจะล้างมันออกเสียบ้างเดี๋ยวมันจะขึ้นแล้วยุ่ง”

พิธีกรรมของสมภารกร่าง

“มนุษย์เรานี้มันแย่จริง ๆ ท่านสมภาร” ถ้า
นั้นเจิมพุทพลาบพลาบบนกุฏิสมภารกร่าง ส่วน
ข้างหลังนั้นเต็กหนุ่มสองคนติดตามมากราบด้วย
“จริง ๆ นะพ่อแก้วเน ฉันละก็ไม่ว่าจะทำมาหากินอะไร
ได้อีกแล้ว วันหนึ่ง ๆ มันมีแต่ปัญหา ไม่รู้ปัญหาบ้า
บอคอแตกอะไรขึ้นมาขึ้นได้เรื่อย ๆ”

“อะไรกันนักหนาละก้านั้น — มีอะไรก็ค่อย ๆ
ว่ากัน นี่แก้วเนเขาเพิ่งกลับจากกรุงเทพฯ เมื่อวาน เย็น
วันนี้เขาจึงมาคุยด้วย” สมภารกร่างเลื่อนกาน้ำชามา
ให้ก้านั้นเจิม

ข้างก้านั้นเจิมนั้นหันไปมองเต็กหนุ่มสองคน
แล้วก็พูดขึ้นว่า “ก็ไอ้สองคนนี้นะซีมันทำให้ผมวุ่น
วายใจอีกแล้ว”

“อ้อ — ไอ้จ้อย ก็เห็นทองหนังสืออยู่บนหอ
ฉัน จะบวชอยู่วันสองวันนี้ไม่ใช่เรื้ออะ ทำไมอีกล่ะ จะ

W. J. M. J. J.

เข้าพรรษาอยู่รอมร่อแล้ว เปลี่ยนใจงั้นเร็วอะ” สมภารกว้างเรีตหน้าดูจ้อยผู้เป็นลูกชายกำนันเจิม

“ กลับจากกรุงเทพฯ ก็ไม่ยกบอกด้วย – น้ำแหว่น ” เจ้าหนุ่มอีกคนหนึ่งหันไปพูดกับแหว่น

“ ไม่ทันบอกใคร แล้วก็ยังไม่ได้พบใคร เพราะธุระมันยังยุ่งอยู่ ” แหว่นตอบ แล้วก็หันไปทางสมภาร “ นี่ไอ้หาญ ลูกชายตาหุ่ยยายเอี้ยงอยู่เหนือไผ่แดงใกล้คลองที่จะข้ามไปไผ่ตันไงสมภาร มันก็ครบบวชเหมือนกัน ”

“ ก็ไอ้สองตัวนี้แหละ ไอ้จ้อยกับไอ้หาญ มันรังควานผมอยู่นี่สมภาร ” กำนันเจิมไม่ยอมละเว้นที่จะเกรี้ยวกราด พลังกษัตริย์น้ำชาโฮกฮากอยู่

“ อะไรงั้น ไอ้หาญมึงทำอะไรให้กำนันกลุ้มใจหรือ ” แหว่นชะงักถามอย่างกังวล

“ เปล่าหรือก่น้ำแหว่น พ่อแก่ประสาทไปเองนะ ” ไอ้จ้อยตอบแทนแล้วก็เอนพิงฝากุฏิอย่างรำคาญ

“ ไอ้จ้อย ” กำนันเจิมหันมาทำตาดูทันควัน “ เจ้าถ้อยหมอความตีนักนะมึง ส่งไปเรียนกรุงเทพฯ ก็เลือกหนึ่งกลับมาทำนา ครั้นส่งไปเรียนที่จังหวัดก็

เลือกพานักเรียนประท้วงครูใหญ่จนเรียนต่อไม่ได้ นี่
มึงจะมาประท้วงพ่อมึงอีกหรือ”

“ผมเปล่านะพ่อ ผมไม่เรียนเองต่างหากละ
พ่ออย่าว่าผมอย่างนั้นซี เดี่ยวสมภารกับน้ำแคว่นก็ตำ
ผมผิด ๆ อีก” จ้อยตอบ

“ไม่ต้องรู้เรื่องกันพอทีว่าอะไรเป็นอะไร” สม
ภารชักรำคาญ

“เรื่องมันอย่างนี้ครับท่านสมภาร...” หาญที่
นั่งเจียบอยู่ท่าทำจะอธิบายความ แต่ถูกกำนันจิมห้าม
เสียก่อนว่า

“ไม่ต้อง ๆ กูพูดเอง กูเป็นกำนันนะมึง”
ทั้งหาญและจ้อยหันไปมองตากันแล้วก็หัวเราะ
อยู่

“ไอ้หาญมันเป็นหลานผมเอง อายุไล่เลี่ยกับ
ไอ้จ้อย” กำนันจิมเริ่มสาธยาย “ไอ้หาญนะมันเรียน
จบมาทางครูปริญญา อายุก็กว่ายี่สิบเข้าไปแล้วจึงคิดว่า
จะบวชพร้อมกัน ตาหุยกั้ยายเอียงนะเขายากจนไม่มี
เงินทองพอที่จะบวช ไอ้ครั้นจะไปกู้ยืมเขามาบวช
ลูกก็ใช้ที ผมก็ผนวกบวกกันเข้าไปเป็นสองนาคไปเลย

... กะว่ายังงั้น นี่ทำไปทำไมมันจะไม่บวชอีกแล้ว”

“ทำไมว่าอย่างนั้นล่ะลุงกำนัน จะเล่าก็เล่าไปเถอะ แต่อย่าบิดเบือนซี” หาญโต้ตอบกำนันเจิมอย่างไม่ลดละ

กำนันเจิมหัวฟัดหัวเหวี่ยง

“นี่แหละครับผมถึงจะต้องมาพูดกับหลวงพ่อร่วม ๆ กัน มีน้ำแคว่นด้วยก็ยิ่งดี เพราะไม่งั้นแล้วพ่อเป็นต้องบิดเบือนแน่ ๆ ไม่ใช่ผมไม่บวชหรอกครับ แต่ผมสองคนไม่ต้องการบวชอย่างที่พ่อต้องการ” จ้อยตอบจะฉาน

“หมายความว่ายังงี้” สมภารกว้างเขยิบจิ้วรถามอย่างสงสัย

“ก็หมายความว่ามันจะไม่ยอมแห่หน้าค มันจะไม่ยอมให้มีลิเก มันจะไม่ยอมให้มีหนัง มันจะไม่ยอมให้ใครมาทำบุญทำกุศล มันจะไม่ยอมให้ผมทำกับข้าวกับปลาเหล้ายาปลาบั้งเลี้ยงชาวบ้าน มันจะไม่เอากลองยาวหรือเตารวมมาแห่รอบโบสถ์ พับผ้าเถอะ ใ้สองคนมันจะไม่เอาอะไรทั้งนั้น ผมจะทำอย่างนั้นไ้ยังงี้

ใช้‘ไหมแคว่น’ กำนันจับพุดกับสมภารตี ๆ แล้วก็ไป
ลงที่แคว่น

แคว่นไม่ได้ทำที่ท่าอะไร นอกจากมองไป
ที่ใบหน้าของสองหนุ่มเติบโตใหญ่ขึ้นแล้วก็ทอดสายตา
มองออกไปนอกกุฏิผ่านลานโพธิ์พฤกษ์ใบหนา ลอด
ต้นสำโรงออกไปนอกทุ่งนอกท่าเห็นลำประโดงทอด
ขวางอยู่กลางนาผืนใหญ่

กาลเวลาที่ผ่านไป ทำให้แคว่นนึกถึงชีวิตหน
หลังที่สาหัสสากรรจ์มากับปัญหาความขัดแย้ง เขารู้
สึกท้อใจในบางเวลา เพราะเงื่อนไขของสังขาร แต่
เขามีกำลังใจเหนียวแน่นพอที่จะทนฟังความขัดแย้ง
ต่าง ๆ ได้ในขณะเดียวกันความรู้สึกอ่อนไหวต่อทัศนะ
เชิงกร้าวทำให้เขาสะท้อนเมื่อสะท้อนความรู้สึกหนหลัง
เขารู้ดีว่าหาญเป็นนักเรียนที่เรียนหนังสือดี
ของวิทยาลัยทางการศึกษาซึ่งเดี๋ยวนี้เปลี่ยนเป็นมหา
วิทยาลัยและเขารู้ดีกว่าทัศนะที่มองโลกและมองสังคม
ไทยของหาญเป็นอย่างไร

ส่วนจ้อยนั้นแคว่นรู้ดีกว่าเป็นเด็กหัวอ่อน แต่
แสวงหาเหตุผลมาโดยตลอด เขายังจำได้ดีว่าคราวที่

กำหนดเงินจิ้มขอร้องเขาให้เดินทางไปกรุงเทพ ฯ เพื่อ
เกลี้ยกล่อมจ้อยให้เรียนหนังสือใน โรงเรียนบาทหลวง
คราวนั้นเขาไปพร้อมสมภารกว้าง และจ้อยมีแววของ
ความรักบ้านเกิดเมืองนอน

จ้อยเป็นคนอยู่หนึ่งมิได้พอ ๆ กับการปรารถนา
ในความเป็นธรรมชาติของทุกสิ่งทุกอย่าง และจ้อย
รักใคร่สนิทสนมกับหาญเป็นพิเศษ เพราะหาญจะมี
เรื่องราวของขบวนการต่าง ๆ ในกรุงเทพ ฯ มาเล่า
ให้จ้อยฟังเสมอ ๆ

ทัศนคติของหาญกับจ้อยเข้ากันได้ดี เพราะ
ไม่มีความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์กับความก้าวหน้าของ
มนุษยชาติ

“พ่อแม่ผมไม่มีสตางค์มากมายอย่างนั้นหรอก
หลวงพ่อ แล้วผมก็คิดว่าพระพุทธเจ้าท่านก็ไม่ทรง
ต้องการที่จะให้มนุษย์สُر่ยุสُر่ร้ายอย่างนั้นด้วย” หาญโต้

“เงินทองที่จะใช้จ่ายในการนั้น ผมว่าน่าจะเอา
ไปขยายห้องเรียนของโรงเรียนบ้านไผ่แดงดีกว่านะ
หลวงพ่อ หรือไม่งั้นก็เอาไปสร้างสุสานลานามัย
เพราะบ้านเรายังไม่มี” จ้อยโต้ต่อ

“ข้าบอกแล้วว่าข้ามี ข้าจะจัดการแทนพ่อแม่มึงเองไอ้หาญ” กำนันเจิมหงุดหงิด

“ผมก็ต้องเป็นหนี้บุญคุณพ่อกำนันอีกทั้งๆ ที่ไม่จำเป็น”

“ไอ้หาญมันอวดดี”

“อ้าว—ไหนล่ะพ่อ” จ้อยแสดงความไม่พอใจ “คนเขาไม่ยินดีก็บังคับ แล้วก็มาอวดมั่งอวดมี ก็บอกแล้วว่า ถ้ามีสตางค์ก็สร้างโรงเรียนสร้างโรงพยาบาลซึ่งพวกบ้านเราจะได้รับความสะดวกสบายกันบ้าง คนยากคนจนจะได้มีชีวิตอยู่ด้วยความสุขบ้าง”

“มึงจะให้ลูกตั้งประเพณียังไงได้วะ” กำนันเจิมอึ้ง

“มนุษย์เราสังคมเรานั้นต้องรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีนะจ้อย . . . แล้วก็หาญด้วย สังคมไทยเราอยู่รอดมาด้วยการที่เรามีจารีตประเพณีอันดีงาม เราจะต้องช่วยกันรักษาความดีงามเหล่านั้นเอาไว้ให้ได้ การบวชที่จะต้องมีการพิธีกรรมต่างๆ นั้น เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามมานาน เราจะละทิ้งเสียทำไมล่ะ” สมภารกล่าวอตรนทนไม่ได้ก็เอ่ยปากขึ้น

“ชาวบ้านชาวช่องเขาจะได้ค่าเอานะซี” กำนัน
เจิมต๋อปากอีก

“ตามจริง ๆ เกอะหลวงพ่อ พระพุทธเจ้า
ท่านบัญญัติไว้หรือถ้าจะบวชจะต้องมีลูก จะต้องมี
เหล้ายาปล้างกินกัน เลี้ยงกันใหญ่โตมโหฬารอย่าง
นี้” จ้อยถามขึ้น

“ไม่ได้บัญญัติหรอก แต่มันเป็นประเพณี
เราจะละทิ้งประเพณีไปเสียทำไมละ” สมภารกร่าง
พยายามระงับความรู้สึกเล็ก ๆ “คนเราเกิดมาอายุครบ
บวชก็ต้องบวชตามประเพณี เมื่อบวชมันก็ต้องทำตาม
ประเพณี มีอะไรก็ต้องว่ากันไปตามประเพณี เพราะ
ประเพณีมีมาเก่าแก่ติดกำบรรพ์ มีความดีมีความงาม”

“ผมว่าประเพณีที่ดีจะต้องมีเหตุมีผล ไม่ใช่
ประเพณีที่จะมาทำให้มนุษย์จะต้องอดอยากมากขึ้น
ลำบากมากขึ้นเพียงเพื่อรักษาประเพณี ผมคิดว่าประ
เพณีการเคราพนบให้วักนั้นนั้นเป็นประเพณีไทยที่ดี
ผมเห็นด้วย และผมก็ทำตาม แต่ประเพณีที่บังคับ
ให้มนุษย์ทำน้ำพริกละลายแม่น้ำอย่างไม่มีเหตุผล ผม
รับไม่ได้หรอก เพราะสังคมไทยเรายังต้องการโรง

เรียน ต้องการโรงพยาบาลหรือสถานือนามัยอีกมาก
นัก ทำไมเราจึงไม่เอาเงินเหล่านั้นไปลงทุนสำหรับ
ในกิจการเพื่อมนุษยธรรมอย่างนั้นเสียก่อนเล่า ผมจำ
เป็นต้องคัดค้านหลวงพ่อบุญนี้ แต่ผมการวะหลวง
พ่อนะครับ”

หาญตอบอย่างจะฉานแต่ด้วยความอ่อนน้อม
ถ่อมตัวแล้วก็ล้มลงกราบ

“ถ้าอย่างนั้นอีกหน่อยก็ไม่ต้องมีพระไม่ต้องมี
วัด มันจะไม่มากไปหน่อยหรือ” สมภารกว้างเกือบบๆ
จะร้องอารมณ์ไม่อยู่ “นี่มันจะเป็นคอมมูนิกกันหมด
หรือยังงี้ ไ้เพื่อจะมีการศึกษาละก็เป็นอย่างนั้นทั้งนั้น
มันจะเหยียบย่ำผีปู่ย่าตายายกันหมดแล้ว”

“ทำไมสมภารพาลกับเต็กละ” แก่วนคัดค้าน
“น่าจะอธิบายเขาด้วยเหตุผลมากกว่าจะยกไ้โน่นมา
อ้างยกไ้เนี้ยมาอ้าง ไ้ที่มันไม่มีเหตุไม่มีผลไ้ร้ายป้าย
สีกัน”

“แก่วนก็ช่วยคนหนึ่ง อายุปานนั้นแล้วก็ยังไม่

สร้างไม่ซำซักที ก็ดูนี่มันจะเถียงพ่อเถียงแม่เถียงพระ
พุทธศาสนากันหมดแล้ว” สมภารกว้างหน้าแดงช้ำ

“เอ สมภาร เด็กมันผิดตรงไหน มันเพียง
แต่สงสัย ผู้ใหญ่หาคำตอบให้มันซี ไม่ใช่บังคับขับไล่
ก็เป็นความจริงอย่างที่เด็กมันพูดกันหรือเปล่าละ บ้าน
เมืองเราชาติโรงเรียน ชาติโรงพยาบาล รัฐบาลก็หา
เงินมาสร้างได้ทีไหนกัน ทำไมเราไม่ช่วยรัฐ ทำไม
เราไม่แบ่งเบาภาระของรัฐบ้าง เราจะเอาเงินเอาทอง
มาอื้อลู่จุกแจกอยู่ทำไม เงินเหล่านั้นจะตกไปอยู่ที่
ใคร ก็ตกไปอยู่ที่นายทุนขายเหล้า ขายบุหรี่ แต่
พวกเรากลับไม่แดงไม่ตื้นตกทุกข์ได้ลำบาก เห็น
ไหม” แกว่นไม่พอใจที่สมภารทำอย่างนั้น

“แล้วอีกอย่างหนึ่งผมคิดว่าเราไม่ควรบวช
ตามประเพณี ที่ผมจะบวชนี้ก็เพราะผมศรัทธาใน
ปรัชญาธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่างหาก”
จ้อยพูดขึ้น

“แล้วมึงจะบวชยังงี้ไอ้ลูกนอกคอก” กำนัน
เจิมโกรธตัวสั่น

“ผมจะบวชตามที่พระพุทธเจ้าท่านบัญญัติไว้

เท่านั้นคือ มีคณะสงฆ์รับรองให้บวชได้ตามบัญญัติ
 ผมไม่ต้องการพิธีกรรมที่หลอกลวงมนุษย์ ผมไม่ต้องการ
 การให้พ่อกับแม่เอาเงินไปใช้จ่ายเพื่อพิธีกรรมไร้สาระ
 ผมมองภาพออกเลยว่าพองานบวช กำนันบ้านโน้นก็
 มา ผู้ใหญ่บ้านก็มา พ่อก็ต้องไปเชิญนายอำเภอมา
 นายตำรวจมา เสร็จแล้วก็ฆ่าไก่กินกัน ฆ่าหมูฆ่าวัว
 แกล้มเหล้า อะไรกันพ่อ ผมกำลังจะบวชละเว้นจาก
 ความชั่วร้ายทั้งมวล แล้วพ่อบอกว่าจะทำบุญ แต่ฆ่า
 สัตว์นี่คือข้อแรกเขี้ยวนะพ่อ ที่พระพุทธเจ้าบัญญัติ”
 เจ้าจ้อยลุกขึ้นโຕ้ทันควัน

“ถ้าอย่างนั้นกูไม่บวชให้มึง” สมภารกว้าง
 ถลันขึ้นมาทันที

“ก็ตามใจ ผมจะไปบวชวัดไผ่ตัน เพราะ
 หลวงพ่อวัดไผ่ตัน ท่านเป็นสาวกที่แท้จริงของพระ
 พุทธเจ้า” หาญก้มลงกราบเบญจางคประดิษฐ์ลงตาม
 ทันที

แคว่นเองก็ตกตะลึง เพราะคิดไม่ถูกคาดไม่ถึง
 ว่าเจ้าหนุ่มสองคนจะทำอย่างนั้น

ต่อมา รุ่งเช้าวันอาสาฬหบูชาก่อนวันเข้า

พรรษาหนึ่งวัน จ้อยกับหาญก็เดินทางเข้าสู่เพศบรร
ชิตที่วัดไผ่ตันอย่างเงียบ ๆ และไม่มีพิธีอะไรเลย

สิ่งที่ตกลงกันได้ต่อมาก็คือ กำนันเจิมขอให้มา
จำพรรษาวัดไผ่แดง ซึ่งตอนหลังสมภารกว้างก็จำเป็น
ที่สุดเพราะขัดข้องมิได้

ก่อนตะวันตกดินวันอาสาฬหบูชา^๕นั้น สมภาร
กว้างแอบเข้าไปในโบสถ์เงียบ ๆ โดยไม่มีใครรู้เห็น
แล้วก็ก้มลงกราบพระประธานอย่างซึ้ง ๆ

“รู้สึกว่สมภารไม่ผ่องใสเลย พรุ่งนี้จะเป็นวัน
เข้าพรรษาแล้วนะ”

“มันยังไม่รู้จักจับสันชะติ” แล้วสมภารกว้าง
ก็เล่าเรื่องให้ฟังทั้งหมด

“แล้วสมภารคิดว่ายังไ้”

“พระศาสนามันจะเย่อย่างพุทธทำนาย แล้ว
มันก็แย่จริง ๆ อย่างที่พวกนอพลเขาว่าเอาไว้” สมภาร
กว้างตอบ

“ใครละทำให้แย่”

“ก็ไอ้เพื่อกหัวใหม่ทั้งหลายนี่ละซี มันเลื่อม
ใสลัทธิตรงกันข้ามกันหมด”

“สมภาร จันจะเตือนเอาไว้วันะ ถ้าจะเชือกก็เชื่อ ไม่เชือกก็ตามใจ จันบอกไว้คราวก่อนแล้วว่าพระพุทธศาสนาเนะไม่มีวันเสื่อม แต่คนมันเสื่อม พระมันเสื่อม ธรรมะของพระพุทธเจ้าคงทนต่อการพิสูจน์มาตลอดทุกยุคทุกสมัย ไม่มีวันตาย แต่คนตาย พระตาย แล้วก็ถ้าหากสาวกของพระพุทธเจ้ายังมีวิชาบดบังอยู่อย่างทีสมภารมีอยู่ เรื่องมันก็ต้องเสื่อม เติกมันพูดของมันถูกแล้ว เติกมันทำของมันถูกแล้ว แต่ผู้ใหญ่ต่างหากทำไม่ถูก หลงเปลือกไม่หาแก่น มองเห็นแต่เปลือกไม่เห็นแก่น ทำไมไม่คิดบ้างล่ะว่าพระโมคคัลลสารีบุตรเนะบวชยังไ้ พิธีกรรมทั้งหมดที่เชื่อกันอยู่ แล้วก็ที่ทำกันอยู่นี้นะ มันของพระพุทธเจ้าเมื่อไร ของเทวดาไหนก็ไม่รู้เหมือนกัน ซึ่งเชื่อๆ หลง ๆ กันต่อ ๆ มาทางนั้น”

“หลวงพ่อกุญอย่างนี้ทั้งหมดกัน อีกหน่อยคนก็ไม่เข้าวัด ไม่นับถือพระ”

“วัดที่ดีไม่ต้องเรียกร้องให้คนเข้ามา สาวกของพระพุทธองค์ที่แท้จริงไม่ต้องแสวงหาความเคารพนับถือจากมนุษย์หรอก . . .

วัดที่ต้องการให้คนเข้าคือวัดที่ต้องการมีแอร์
คอนดิชันติดกุฏิ แล้วก็ต้องการมีโทรศัพท์ไว้นัดหมาย
หรือวัดที่ต้องการมีรถยนต์

พระที่ต้องการคนนับถือก็คือพระใบ้ห่วย พระ
หมอดู พระลงเสน่ห์ยาแฝด
สมภารจะเอาอย่างนั้นหรือ”

๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๘

